

POTENCJAŁ ANALIZY SIECI SPOŁECZNYCH W BADANIACH EGODOKUMENTÓW

MARIA KORYBUT-MARCINIAK

Człowiek jest połączony wieloma powiązaniem z drugim człowiekiem, grupą rówieśniczą, grupą zawodową, grupą wyznaniową, kręgiem towarzyskim, warstwą społeczną, narodem. Te styczności i więzy kształtują jego osobowość, wpływają na jego światopogląd, model życia, ścieżki zawodowe, karierę. Truizmem będzie stwierdzenie, że każdą biografię historyczną powinno się osadzić na gruncie środowisk, w którym jednostka funkcjonowała, a jednak postulat możliwie pełnego odtworzenia otoczenia społecznego bohatera w praktyce jest realizowany rzadko. Zarysowanie sieci relacji z poszczególnymi środowiskami i aktorami, pojawiającymi się w różnych sferach (w sferze prywatnej i publicznej) i w różnych okresach życia, stanowi dla historyka wyzwanie. Pojawiają się w tym miejscu ograniczenia natury źródłowej, wynikające zarówno z niekompletności zachowanych materiałów, jak i postaw metodologicznych. Często ignorowana jest sfera przestrzeni prywatnej, przez co zawęża się obraz tła społecznego, zubaża i ogranicza krajobraz kulturowy, w którym człowiek funkcjonował. Egodokumenty: wspomnienia, dzienniki, pamiętniki, prywatna korespondencja jako źródło¹ przez polskich historyków XIX wieku są traktowane nieufnie. W klasycznym podejściu historycznym służą one głównie do odtworzenia warstwy faktograficznej, często cytuje się „wyjątki”, które mogą wypełnić konkretne zapotrzebowanie egzemplifikacyjne. Narracje odautorskie i „opowieści” świadków są traktowane z ostrożnością, a w praktyce pozostają

MARIA KORYBUT-MARCINIAK – historyk, profesor w Instytucie Historii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. E-mail: maria.korybut-marciniak@uwm.edu.pl. ORCID 0000-0001-8196-5119.

¹ Pojęcie egodokumentu jest rozumiane jako wszystkie źródła autobiograficzne, w których autor świadomie lub nieświadomie ujawnia własne wartości, przekonania, dążenia.

na marginesie badań i wykorzystywane są jako środek nadający kolorytu narracji.

Sieć społeczną stanowi zdefiniowane środowisko aktora – jest to społeczna struktura składająca się z elementów zwanych węzłami (*nodes*) oraz z krawędzi (*edges*), będących połączeniami węzłów. Węzły to podmioty funkcjonujące w ramach sieci (osoby, grupy), wiązania to z kolei relacje między podmiotami (np. pokrewieństwo, powinowactwo, przynależność do organizacji) (Borgatti, Everett i Jeffrey 2013).

Analizy relacji między jednostkami w obrębie grupy, oparte na pojęciu sieci społecznej, jej rozmiarach, gęstości, położeniu, intensywności kontaktów, nie są w badaniach historycznych obce. W ostatnich latach pojawiły się praktyczne próby zastosowania metod analizy sieci społecznej (Social Network Analysis; dalej SNA) na gruncie historii społecznej (Alexander i Danowski 1990; Morrissey 2015; Prajda 2018), historii gospodarczej (Ewert i Selzer 2016; Herfeld i Doehne 2018), historii kultury (Schich *et al.* 2014). Badania w oparciu o SNA od lat prowadzi się w historii nauki. Próby takie podejmowano również w Polsce. Magdalena Micińska, która zajęła się badaniem elit intelektualnych Warszawy w dobie postyczniowej, zastosowała tę metodę, rekonstruując sieci środowiska warszawskiej inteligencji (salony, redakcje czasopism, domy prywatne, knajpy, kawiarnie). Dzięki temu zabiegowi uchwyciła „udomowiony” charakter życia publicznego dwóch pokoleń elit umysłowych Królestwa Polskiego (Mycińska 2005). W 2020 r. ukazała się monografia Jana Olaszka *Podziemna sieć społeczna. Casus z dziejów konspiracji solidarnościowej*. Autor wykorzystał w niej perspektywę sieci społecznej, która pozwoliła na ustalenia podziemnych liderów, kontaktów konspiracyjnych, określenie rozmiaru podziemnej sieci oraz wartości spajających środowisko. Należy zwrócić uwagę na pewną tendencję w praktycznym zastosowaniu metody analizy sieciowej w polskiej historiografii. Jest ona postrzegana jako przydatna w badaniach środowisk konspiracyjnych, tam gdzie występuje niedostatek źródeł instytucjonalnych.

Narzędzia analizy sieci społecznej do badań literatury dokumentu osobistego przez historyków XIX wieku nie zostały dotychczas wykorzystane. W artykule zamierzam przybliżyć wyniki podjętych prób. Dotyczą one jednego aktora społecznego i jego osobistej sieci relacji. Będzie to więc próba zawężona, dająca obraz środowiska, w jakim aktor się poruszał. Odtworzenie tej środowiskowej tkanki wymaga dalszych analiz. Do badań zostały wykorzystane dwa egodokumenty: rejestr korespondencji oraz pamiętnik. Sylwetka bohatera wymaga krótkiej prezentacji.

Artur Doliński (1831–1909), główny aktor podjętej analizy, to postać drugo-, a nawet trzecioplanowa w historii. Reprezentował pokolenie Polaków urodzonych na Ziemiach Zabrzanych (guberniach północno-zachodnich wcielonych do

Cesarstwa Rosyjskiego w czasie rozbiorów) w okresie intensyfikacji ograniczeń swobód Polaków i przyspieszenia procesu unifikacji tych terenów z Rosją. Pokolenie to doświadczało wzmożonej polityki rusyfikacyjnej caratu, którą po powstaniu listopadowym znamionowały zsyłki na Syberię, konfiskaty ziemi uczestników powstania, depolonizacja oświaty, wprowadzenie rosyjskiego systemu sądownictwa, rusyfikacja administracji, uzależnienie kleru katolickiego od państwa, likwidacja zakonów i prześladowania wyznawców katolicyzmu (Zasztowt 1997; Jurkowski 2001; Sikorska-Kulesza 1995).

Doliński urodził się w rodzinie polskiego pochodzenia w Wilnie 31 lipca 1831 roku, w dobie powstania listopadowego, które ostatecznie przekreśliło resztki autonomii Polaków na terenach guberni północno-zachodnich. Był drugim dzieckiem Stanisława Dolińskiego (1793–1873) i Tekli Dolińskiej primo voto Lazarowicz z domu Ehrenkreutz (1792–1872) oraz najmłodszym potomkiem w rodzinie – jego matka z pierwszego małżeństwa miała pięcioro dzieci (dwóch synów i trzy córki), z którymi utrzymywał regularny kontakt. Miał również starszą o cztery lata rodzoną siostrę Karolinę – zmarłą przedwcześnie w wieku 17 lat. Jego rodzice byli praktykującymi katolikami i wywodzili się z rodów drobnoszlacheckich. Dolińscy herbu Sas byli posiadaczami niewielkich majątków na Grodzieńszczyźnie. Jego ojciec, Stanisław Doliński, ze względu na słabą kondycję majątkową rodziny w 1810 roku wstąpił do służby cywilnej gubernatora grodzieńskiego. W administracji rosyjskiej pracował przez 53 lata, początkowo w Grodnie i Wilnie, a następnie w różnych częściach Cesarstwa (Korybut-Marciniak 2018a). Rodzina jego matki utraciła majątek po powstaniu kościuszkowskim. Tekla Dolińska wraz ze swoim pierwszym mężem zakupiła niewielki majątek Pryciuny pod Wilnem, który z trudem udawało się jej utrzymywać. Artur Doliński wzrastał w czasach niepewności bytowej i ekonomicznej Polaków z terenów dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Był świadkiem procesu deklasacji szlachty, która traciła swoje przywileje i trafiała w poczet jednodworców², doświadczył atmosfery grozy w związku z aresztowaniem i egzekucją Szymona Konarskiego w Wilnie oraz procesem konarszczyków (miał wówczas osiem lat). W latach młodości obserwował aresztowania katolickiego kleru, likwidację katolickich kościołów i klasztorów oraz napór prawosławia. Pozycja ekonomiczna rodziny była niewysoka – ojciec, jedyny żywiciel rodziny, urzędnik kancelarii, generał gubernatora wileńskiego, otrzymywał niewielką pensję. Doliński ukończył I wileńskie gimnazjum z obowiązującym od 1832 roku językiem rosyjskim, co otwierało mu drzwi do pracy w służbie

² Kategoria ludności wiejskiej, należąca do tzw. wolnych stanów wiejskich, podlegająca opodatkowaniu, posiadająca odrębny status ekonomiczno-prawny.

kancelaryjnej. Po zdaniu matury w 1849 roku wszedł w poczet pracowników rosyjskiej administracji. Istotny wpływ na obiór tej ścieżki zawodowej miał jego ojciec, który w pierwszych latach pracy wpajał synowi cnoty posłuszeństwa i szacunku dla przełożonych, nawyki samodyscypliny i normy właściwego zachowania w rosyjskim świecie biurokracji. Ponad pięć lat (1849–1855) pracował w kancelarii nowogrodzkiego gubernatora cywilnego Teodora Buraczkowa³ (Volkov 2016). Jego miejscem docelowym była rosyjska stolica. Mit Petersburga, który roztaczał przed młodzieżą możliwości zarobkowe, kusił młodego Dolińskiego. Do Petersburga przeprowadził się w 1855 roku i pracował tam w Departamencie Górniczym do emerytury, którą uzyskał w 1884 roku. Pracę rozpoczął jako pomocnik kierownika referatu z niewielką pensją, a kolejne stanowiska i awanse zdobywał powoli. W pierwszych latach pobytu w Petersburgu jego sytuacja ekonomiczna była bardzo trudna – niska pensja z trudnością zaspokajała podstawowe potrzeby (opłacenie mieszkania, wyżywienie, odzież). Z czasem jego sytuacja materialna się ustabilizowała. W 1876 roku otrzymał rangę radcy stanu (V klasa w czternastostopniowej tabeli rang wprowadzonej przez Piotra I). W Petersburgu założył rodzinę – ożenił się z Polką Kleopatą Brittik, córką lekarza należącego do Polonii petersburskiej. Z małżeństwa urodziło się dwoje dzieci: Genowefa i Ludwika. Z chwilą uzyskania emerytury wraz z rodziną przeprowadził się do Wilna. Po powrocie do rodzinnego miasta odświeżał dawne znajomości i nawiązywał nowe, przede wszystkim z polskimi elitami intelektualnymi i polskimi ziemianami. Po śmierci żony w 1891 roku zajął się wychowaniem córek. Zaangażował się też w życie publiczne Wilna. W latach 1893–1905 obierano go na członka Rady Miejskiej – brał tam aktywny udział w pracach wielu komisji; założył Wileńskie Towarzystwo Homeopatyczne; został agentem Rosyjskiego Towarzystwa Ubezpieczeń w guberni wileńskiej. Był człowiekiem zamożnym dzięki emeryturze urzędniczej, spadku po zmarłej żonie oraz wpływom finansowym z prowadzenia towarzystwa ubezpieczeniowego. W nabytej dużej kamienicy przy placu Świętojerskim (Gieorgiwskim Prospekcie) w Wilnie prowadził salon kulturalny; organizował bale, koncerty, rauty (bywali u niego między innymi Aleksander Wierzbiliłowicz i Ignacy Paderewski). W latach 90. często odwiedzał Warszawę. Zmarł w 1909 roku w Wilnie i został pochowany w okazałym rodzinnym grobowcu na Rossie (Korybut-Marciniak 2019). Był reprezentantem tych XIX-wiecznych Polaków żyjących

³ Teodor Buraczkow – oficer od 1816 r., pułkownik od 1837 r., od 1847 r. rzeczywisty radca stanu, generał od 1860 r. W latach 1851–1853 pełnił urząd nowogrodzkiego gubernatora. Jego brat, Stefan Buraczkow, był rosyjskim konstruktorem statków, generał-porucznikiem Korpusu Inżynierów Budownictwa Okrętowego. Działał też na niwie wydawniczej jako publicysta i prozaik, wydawca czasopisma „Majak”.

w realiach zaboru, którym udało się przekroczyć granicę ekonomiczną grupy społecznej, z której się wywodzili – od zubożałej szlachty, zagrożonej deklasacją, do zamożnych inteligentów/urzędników/mieszczan. Styl życia Dolińskiego w Wilnie po powrocie z Petersburga znacznie różnił się od tego, jaki prowadzili członkowie jego rodziny, którzy pozostali na ziemiach litewsko-białoruskich.

Artur Doliński, który „wyemigrował” z Litwy w wieku 18 lat, traktował wymianę korespondencyjną w sposób szczególny. Brał pod uwagę możliwość, że z rodziną pozostającą na ziemiach litewsko-białoruskich i znajomymi z dzieciństwa i wczesnej młodości nigdy się nie połączy, a przynajmniej zdawał sobie sprawę z tego, że rozłąka będzie trwała długo. Korespondencja była w jego przypadku jedną z najważniejszych form utrzymywania relacji prywatnych i oficjalnych⁴. Prowadził skrupulatną ewidencję przychodzącej poczty, sam często pisywał po kilkadziesiąt obszernych listów miesięcznie. Według jego wyliczeń w latach 1852–1885 (był to okres pobytu w Nowogrodzie i w Petersburgu) spod jego ręki wyszło 5087 listów, zaś w latach 1885–1900 „wyprawił” pocztą 4204 wiadomości. W Litewskim Archiwum Historycznym w Wilnie znajduje się jedynie niewielki wycinek tej korespondencji: 303 listy Artura Dolińskiego do Stanisława Dolińskiego z lat 1849–1870 (LVIA 1849–1870). Znajdujemy tam również zachowany zbiór listów przychodzących do Artura Dolińskiego – łącznie 912 listów z lat 1843–1870 (LVIA 1843–1854; LVIA 1855–1870).

REJESTR LISTÓW

Pierwszorzędnym źródłem do odtworzenia sieci kontaktów i kręgów znajomości Dolińskiego jest spisany przez niego, zachowany w rękopisie w Litewskim Archiwum Historycznym w Wilnie, rejestr listów pt. *Regestr korespondencji wyprawionej* z lat 1852–1900 (LVIA 1900, k. 118). Zawiera on daty wysłania listów, nazwiska adresatów oraz nazwy miejscowości, w których znajdowali się jego korespondenci. Na podstawie rejestru sporządzono ewidencję listów Dolińskiego z 48 lat, zawierającą 4132 rekordy (listy)⁵, które obrazują różne rodzaje relacji osobistych, jakie aktor nawiązywał i utrzymywał w okresie pracy zawodowej i po jej zakończeniu (na emeryturze). By stworzyć bazę, określono nazwiska i imiona korespondentów, nazwy miejscowości wraz z długościami i szerokościami geograficznymi, do których listy były wysyłane,

⁴ Należy pamiętać, że listy były typową formą utrzymywania relacji w warstwach ziemiańskich i mieszczańskich w XIX stuleciu.

⁵ Baza ze względu na objętość – ponad 4 tysiące rekordów – nie mogła być dołączona do artykułu.

daty wysłania listów. Korespondencja Artura Dolińskiego zachowała się częściowo w Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Wilnie (LVIA 1843–1854; LVIA 1855–1870). Na podstawie treści listów możliwe było określenie rodzaju relacji z adresatem. Wyróżniono kategorie: pokrewieństwo, powinowactwo, przyjaźń, współpracę, relację służbową, interesy prywatne, edukację, przynależność do organizacji, inne. O ile kategorie pokrewieństwa i powinowactwa nie budzą wątpliwości, o tyle pozostałe relacje wymagają wyjaśnienia. Do kategorii „przyjaciół” zostali wpisani adresaci, których cechowały związki oparte na równości pozycji, zaufaniu, wsparciu emocjonalnym (zidentyfikowane na podstawie zachowanych listów, memuarów). Relacja „współpracy” dotyczy adresatów, których łączyły z Dolińskim wspólne cele pozasłużbowe (udział w organizacji koncertów, spotkań, akcji dobroczynnej). „Relacja służbowa” została odnotowana u osób, z którymi Doliński miał kontakt w miejscu pracy (należeli do niej przełożeni, koledzy z kancelarii, podwładni). W relacjach związanych z „interesami prywatnymi” znalazły się osoby, od których Doliński jako plenipotent otrzymywał zlecenia na załatwienie spraw urzędowych, osoby, z którymi planował i realizował różne przedsięwzięcia (stołówka, sklep). W kategorii „edukacja” znaleźli się nauczyciele i pracownicy placówek oświatowych, nauczyciele prywatni (śpiewu, gry na fortepianie). „Przynależność do organizacji” to relacje nawiązane przez wspólne uczestnictwo w towarzystwach, np. Wileńskim Towarzystwie Homeopatycznym czy klubie szlacheckim. Należy zaznaczyć, że wyróżnione relacje nakładały się na siebie (relacje służbowe i przyjaźń lub pokrewieństwo i przynależność do organizacji). Niektóre relacje ulegały ewolucji. U blisko 60% korespondentów klasyfikacja relacji była niemożliwa. Do wizualizacji danych posłużono się programem Gephi 0.9.2. W tworzeniu grafów obrazujących kierunek i rodzaje relacji wzięto pod uwagę miejsce, w którym znajdował się nadawca.

Utworzoną na podstawie źródła bazę danych można analizować w porządku chronologicznym (trwałości więzi), z punktu widzenia rodzajów relacji nawiązywanych w danym kręgu kulturowym, lokalizacji geograficznej. Można prześledzić dynamikę, stopień intensywności i rozciągłość czasową kontaktów z kolegami szkolnymi, grupą zawodową, rodziną, przyjaciółmi. Program umożliwia prześledzenie relacji z konkretnym korespondentem. Daje możliwość określenia rozmiaru, gęstości, intensywności kontaktów z 560 osobami. Na podstawie danych można też prześledzić kierunki kontaktów, kręgi kulturowe, ku którym aktor społeczny ciążył, oraz ich zmienność w czasie. Są to informacje nieuchwytnie podczas badań biograficznych prowadzonych tradycyjnymi metodami.

Rejestrowane listy pochodzą z dwóch obszarów kulturowych, w których przebywał bohater. Do pierwszego, rosyjskiego obszaru należały Nowogród Wielki i Petersburg, gdzie Doliński asymilował się z nowym środowiskiem urzędniczym, nawiązywał nowe znajomości, a przede wszystkim stabilizował swoją pozycję w kręgu zawodowym.

Pobyt w Nowogrodzie trwał stosunkowo krótko – w kancelarii gubernatora cywilnego Nowogrodu Doliński pracował ponad 5 lat (listopad 1849–lipiec 1855). Rejestr korespondencji pokazuje jednak, że nawiązane tam znajomości i przyjaźnie miały charakter trwałe (tu należy wziąć pod uwagę wiek bohatera – młodsze przyjaźnie potrafią utrzymać się dłużej i wykazują większą niezależność od późniejszych wypadków życiowych). Doliński w rosyjskim Nowogrodzie wchodził w różne interakcje z otoczeniem, co wpływało pośrednio na kształtowanie światopoglądu. Regularne kontakty z gubernatorem Teodorem Buraczkowem – pierwszym swoim przełożonym i jego rodziną – przetrwały 17 lat (po wygaśnięciu zależności zawodowej miały charakter przyjacielski). Do Teodora Buraczkowa w latach 1854–1871 wysłał 132 pisma. Kontakty korespondencyjne utrzymywał również z jego żoną Tatianą i dziećmi. W pierwszych latach pracy w obcym mundurze, oprócz Buraczkowa i jego rodziny, najtrwalsze relacje utrzymywał z Polakami zatrudnionymi w rosyjskiej administracji: Ludwikiem Krupowiczem, który na stałe związał się z Nowogrodem (korespondencja od 1855 do 1900 roku, łącznie 44 listy), i Cyprianem Kamodzińskim, urzędnikiem wyjątkowo mobilnym, pełniącym obowiązki służbowe w różnych częściach Imperium (51 listów z lat 1853–1871). Jeśli chodzi o relacje służbowe z Rosjanami w tym okresie (oprócz rodziny Teodora Buraczkowa), w rejestrze nie znajdujemy po nich śladu. Do Nowogrodu (po wyjeździe z miasta) kierowane było prawie 2% całej korespondencji, z czego większość dotyczyła kontaktów przyjacielskich. Z Nowogrodu największy strumień listów płynął do Wilna (102 pisma) i miejsc translokacji ojca – Stanisława Dolińskiego: Jekaterynosławia, Połtawy, Czernihowa (67 listów). Z kontaktów korespondencyjnych można odczytać ciężenie Dolińskiego ku rosyjskiej stolicy – od 1854 roku listy do Petersburga były wysyłane z większą częstotliwością (94 listy w okresie od 1854 do lipca 1855 roku). Jest to czas, kiedy urzędnik poszukiwał protekcji, punktu zaczepienia w ministerialnym środowisku biurowym.

W stolicy carów Doliński spędził 29 lat. Nawiązywane w Petersburgu relacje korespondencyjne można podzielić na kilka kategorii. Pierwszą z nich będą interakcje służbowe. Pisma wchodzące w kanon relacji zawodowych, ale również te, które wynikały z przyjętych wzorów zachowań towarzyskich w kręgach rosyjskiej biurokracji, stanowią 7,37% produkcji epistolograficznej. Ich cechą charakterystyczną jest brak trwałości. Były to związki mniej lub

bardziej intensywne, obejmujące jedynie krótki okres. Zanikały po zamknięciu wspólnego projektu lub rozpadu układu zawodowego. Żadna z tych relacji nie przetrwała przeprowadzki Dolińskiego do Wilna. W kręgu rosyjskiej biurokracji, do której Doliński należał, zabieganie o utrzymanie posady oraz wykorzystywanie okazji i protekcji w celu zdobycia awansu lub nagrody były priorytetowe. Część korespondencji o charakterze służbowym ujawnia też strategię postępowania wobec przełożonych w rosyjskim świecie biurowym. Można wnioskować, że Doliński prezentował postawę organicznego zaufania w środowisku kulturowo obcym. Jako Polak katolik pracujący w Ministerstwie Finansów państwa zaborczego starał się wypełniać swoje obowiązki służbowe rzetelnie, zachowywał jednak ostrożne kontakty pozabiurowe z pracownikami departamentu. Relacje z Aleksandrem Paszczenko, naczelnikiem wydziału, wychodziły co prawda poza mury gmachu Sztabu Generalnego, gdzie mieściło się Ministerstwo Finansów. Bywanie na prywatnych obiadach jubileuszowych znajdowało się w kanonie urzędniczej etykiety, niemniej jednak kontakty pozasłużbowe z naczelnikiem nigdy nie przekroczyły zwyczajowej konwencji. Podobnie było z innymi kolegami biurowymi: Aleksym Piotrowem i Robertem Spiryniem. Wymiana korespondencji była skąpa (kilkanaście listów), zaś po zakończeniu relacji służbowej całkowicie ustała. Uwarunkowane pragmatyką związki z urzędnikami Rosjanami mogą świadczyć o strategii w cywilnej strukturze rangowej, którą Doliński przyjął. Bez wątpienia chciał pozyskać sympatię, uchodzić za osobę towarzyską, w związku z czym wypełniał wymogi etykietałne, jednak brakowało mu zaufania, żeby stworzyć głębszą i trwalszą więź.

Podobne rysują się kontakty w kręgach osób związanych z interesami prywatnymi. W tym przypadku mamy do czynienia z plenipotentjami, o które Doliński zabiegał w celu podniesienia swojego statusu ekonomicznego i które pozostawiły intensywny, „gęsty” ślad w korespondencji w krótkim okresie. Zlecenia prowadzenia interesów Doliński otrzymał między innymi od Teresy Miller (29 listów). Z niektórymi Polakami łączyły Dolińskiego wspólne przedsięwzięcia – przykład stanowi Julia Daczeska (otrzymała od Dolińskiego 41 pism), Polka, którą Doliński zatrudnił w swoim sklepie (magazyn „Dobra nadzieja” splajtował po roku). Ich intensywna wymiana listów została przerwana w chwili upadku wspólnego przedsięwzięcia.

Zupełnie inny charakter przedstawiają kontakty pozasłużbowe. Trzeba zauważyć, że są to zarówno relacje w kręgu Polonii petersburskiej, jak i znajomości nawiązywane z Rosjanami. Doliński zabiegał o tego rodzaju kontakty, jego talent do śpiewu i szkolony tenor otwierały mu drzwi prywatnych domów prominentnych urzędników rosyjskich i polskich elit osiadłych w Petersburgu. Jednak tylko kontakty z Polonią petersburską odznaczały się długofalowością

i trwałością. Listy ukazują intensywne relacje z rodziną Rymowiczów (Feliks i Bronisława)⁶ – 21 listów i rodziną Wojnickich (Henryk Wojnicki był inżynierem wojskowym) – 47 listów. Bliskie i długotrwałe związki można też odnotować z klerem rzymskokatolickim w Petersburgu: Franciszkiem Dobrowolskim, Józefem Siennickim, Janem Szydłowskim, Aniołem Kanononowiczem, Szymonem Kozłowskim oraz Wincentym Kluczyńskim. W przypadku kilku trwałych relacji z mieszkańcami Petersburga o polsko brzmiących nazwiskach (Adolf Pawliczyński, Wincenty Łukaszewicz, Bronisław Sadowski, Joachim Skrobański) trudno się wypowiedzieć. Na podstawie dostępnych źródeł nie udało się dokonać ich identyfikacji – osoby te nie występują w pozostałych egodokumentach, nie ma po nich śladu w zachowanej korespondencji. Niektóre intensywne relacje urzędnika stanowiły zaskoczenie. Uwagę przykuwają intensywne, krótkotrwałe kontakty z kobietami. Postać Dolińskiego poznawałam z treści korespondencji z rodzeństwem i rodzicami. W ich oczach chciał uchodzić za dobrze prowadzącego się młodzieńca. Obfite w wymianę listów kontakty przed ożenkiem utrzymywał z Teofilą Juskiewiczówną, Anastazją Jefirmową, Olgą Kaszyn, Katarzyną Szkolarską – relacje te mogły mieć charakter emocjonalny.

Kontakty towarzyskie w kręgu petersburskim Artur Doliński utrzymywał również z nielicznymi rodzinami rosyjskimi – w rejestrze korespondencji również mają one swoje odbicie, jednak ich waga jest zdecydowanie mniejsza w porównaniu z relacjami z Polakami. Najtrwalsza relacja nawiązana została z rodziną Urazowów (Eliasz i Felicja) – 16 listów. Eliasz Urazow, przyjaciel jego ojca, był protektorem Dolińskiego w poszukiwaniu pracy nad Newą w 1855 roku. Rodzinę znał dobrze i odwiedzał regularnie podczas pobytu w Petersburgu. Pozazawodowe relacje nawiązał również z rodziną Trefurtów, którzy otworzyli przed młodym urzędnikiem drzwi swojego domu, choć w tym przypadku znajomość ta nie była długa (5 lat – 8 listów). Dwie rodziny rosyjskie z Petersburga (Uwarowów, Trefurtów), z którymi Doliński wszedł w relacje i je kontynuował, należały do kręgu znajomości jego ojca.

KRĄG RODZINNY

Najobfitszy strumień listów był skierowany do członków rodziny. Ponad 42% całości produkcji epistolarnej Dolińskiego w okresie pracy w administracji carskiej było oparte na relacji pokrewieństwa i powinowactwa. Więzi konstruowane w relacjach z rodziną zawierały zarówno komponenty emocjonalne (charakteryzujące się wspieraniem, troską), jak i formalne (np. zwyczajowe

⁶ Bronisława Rymowicz była właścicielką Księgarni Polskiej w Petersburgu.

życzenia). Można tu wyodrębnić krąg najbliższej rodziny i krąg dalszych krewnych.

Relacje pokrewieństwa są najsilniejsze (największe liczby krawędzi wchodzących do węzła). Do węzłów kluczowych należy zaliczyć przyrodną siostrę Dolińskiego całe życie mieszkającą w Wilnie – Teklę Melanię Łazarowicz (1820–1897), do której pisał najczęściej (335 listów, ponad 8% całości korespondencji), najmłodszą z przyrodniego rodzeństwa. Po usamodzielnieniu się rodzeństwa pozostała w rodzinnym domu i podjęła się opieki nad chorującą matką, która straciła wzrok. Nigdy nie weszła w związek małżeński. Arturowi Dolińskiemu udzielała wsparcia materialnego w pierwszych latach pobytu w głębi Rosji, wykazywała troskę o jego życie towarzyskie (moralne prowadzenie się) była łączniczką rozproszonej rodziny – informowała o sprawach rodzinnych i wydarzeniach w Wilnie. Siostry, które wyszły za mąż, nie miały już tak silnych powiązań z Dolińskim (Korybut-Marciniak 2018b). Związek z siostrami przyrodnimi: Eufemią Symonowicz (90 listów, 2,18%) i Natalią Mongin (85 listów, 2,06%) odznaczał się trwałością.

Relacje z przyrodnimi braćmi przedstawiają się następująco: do mieszkającego całe życie w Wilnie Antoniego Łazarowicza (1819–1905) Doliński wysłał 238 wiadomości (5,76%), a do Romualda Łazarowicza (1811–1878), który w 1867 roku wyemigrował do Rzymu, wystosował 176 wiadomości (4,26%). Interakcje z braćmi były wzmocnione przynależnością do jednej grupy zawodowej – jego bracia byli urzędnikami, więc łączyły ich podobne problemy dnia codziennego, obracanie się w tych samych kręgach społecznych i zawodowych, poszukiwanie protekcji⁷.

Kolejnym ważnym węzłem był ojciec Artura Dolińskiego – Stanisław Doliński (1792–1873), wieloletni pracownik rosyjskiego aparatu administracyjnego, przenoszony do różnych guberni Cesarstwa Rosyjskiego na służbę, przewodnik syna w świecie biurokratycznym. W spisie korespondencji znajduje się 236 listów Artura do ojca, który do swojej śmierci w 1873 roku był jego najczęstszym korespondentem (wyłączając okresy, kiedy mieszkali razem).

Z dalszymi krewnymi, zamieszkującymi głównie gubernie północno-zachodnie, Doliński utrzymywał luźniejsze kontakty, które w większości można zaliczyć do formalnych lub zwyczajowych. Znał część członków rodziny wyłącznie z listów, z niektórymi nigdy się nie spotkał. Poczta wymieniało życzenia okolicznościowe, powinszowania, informacje dotyczące rodzinnych mariaży, narodzin i śmierci członków rodziny. Sporadycznie pojawiały się prośby o wsparcie finansowe, wyjednanie posady. Do spotkań praktycznie nie docho-

⁷ Wnioski zostały oparte na analizie treści listów Romualda i Antoniego Łazarowiczów do Artura Dolińskiego z lat 1845–1870 (LVIA 1855–1870).

dziło. Podtrzymywanie relacji z dalszą rodziną było pozaemocjonalne – związki z poszczególnymi osobami dawały Dolińskiemu poczucie tożsamości, wspólnego gniazda (Korybut-Marciniak 2019). Najobfitszą korespondencję kierował do stryjenki – Ksawery Pankratiew (71 pism).

Luźniejsze związki Doliński utrzymywał również z członkami rodziny z drugiego pokolenia (dziećmi przyrodniego rodzeństwa) – tu nawiązywanie i trwałość relacji warunkowana była wspólnymi zainteresowaniami. Tekla Symonowiczówna, córka jego przyrodniej siostry Eufemii Symonowicz, utalentowana muzycznie guwernantka i florystka litewska (opisywała florę z okolic Wilna, współpracowała z wydawnictwami zielnikowymi), była jego częstą korespondentką (157 listów). O sile relacji decydowały cechy osobowościowe, wspólne pasje, wzajemne świadczenie usług (Korybut-Marciniak 2018b).

Liczne interakcje rodzinne mogą służyć do potwierdzenia tezy o roli związków „ogniska domowego” w obronie tradycji, polskości, obronie kultury w obliczu rusyfikacji. „Rodzinny mur”, chroniący wartości kulturowe niejako od wewnątrz, był nieprzekraczalną granicą dla zaborcy. Fenomen odrodzenia narodu po 123 latach niewoli historycy tłumaczą silnymi związkami rodzinnymi (por. Wiech 2002, 397–398). W przypadku Artura Dolińskiego, który 35 lat spędził w głębi Rosji, posługiwał się w pracy i poza nią językiem rosyjskim, rodzinne relacje skłoniły go do powrotu na Litwę. Kontakt z rodziną pozwolił mówić, pisać i myśleć po polsku.

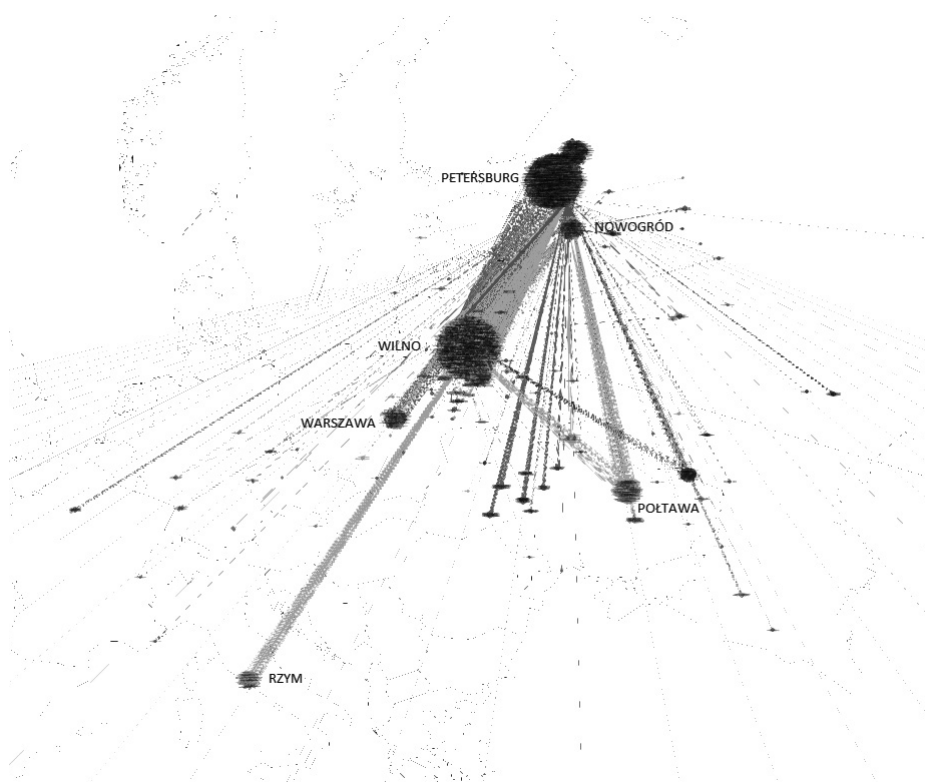
PRZYJAŹNIE

W zestawieniu widoczny jest znaczący udział relacji o charakterze przyjaźni (18,22% całości korespondencji Doliński kierował do przyjaciół). Centralne pozycje z największą liczbą powiązań stanowią osoby poznane w Nowogrodzie i mieszkające w Wilnie. Były to kontakty długofalowe zazwyczaj o mniejszej częstotliwości. Do jego stałych korespondentek należała Katarzyna Szokalska (65 listów). Z zachowanych kontaktów przyjacielskich z kolegami szkolnymi (absolwentami I gimnazjum w Wilnie) odnotować można tylko dwa nazwiska: Ignacego Kwinto (12 listów) i Justyna Krzywickiego (11 listów) – nie były to kontakty częste. Relacje oparte na zaufaniu budowane były również w środowiskach polskich związanych z Petersburgiem. W wielu przypadkach trudne do ustalenia jest pochodzenie społeczne przyjaciół, z którymi Artur utrzymywał długotrwały kontakt.

Po przejściu na emeryturę i przeprowadzce do Wilna w 1884 roku zmieniła się struktura a relacji korespondencyjnych Dolińskiego. Kontakty służbowe spadły do 1,8%, relacje z rodziną, z którą się połączył, więc nie miał potrzeby pisania do niej listów – do 18,3%. Procentowy udział listów pisanych do przy-

jaciół zwiększył się do 20,9%. Pośród osób, których tożsamość jest weryfikowalna, przyjaciele reprezentowali ziemiaństwo i inteligencję urzędniczą.

Grafy ilustrują również rozpiętość geograficzną kontaktów. Głównym kierunkiem jest wschód – wewnętrzne gubernie Cesarstwa Rosyjskiego z centrum w Petersburgu. Na drugim miejscu plasuje się Wilno. Wyraźnie zaznacza się też orientacja na Warszawę i Nowogród, Połtawę, Nową Ładogę. Wschodnie ukierunkowanie relacji nie budzi zdziwienia. Polacy urodzeni w guberniach północno-zachodnich mogli zdobyć wykształcenie i poszukiwać pracy w głębi imperium rosyjskiego. Wielu kolegów Dolińskiego, a także członkowie jego najbliższej rodziny byli translokowani w różne miejsca państwa rosyjskiego – migracje w służbie cywilnej były znanym trendem w rosyjskiej polityce kadrowej.

Rys. 1. Rozpiętość geograficzna relacji Artura Dolińskiego na podstawie rejestru korespondencji z lat 1852–1900

PAMIĘTNIK Z LAT 1874–1909

Artur Doliński prowadził nieregularne zapiski z ważniejszych wypadków swojego życia od 1840 roku. Jego zamiarem było ponowne zredagowanie luźnych pagin w całość. Nie udało mu się jednak tego dokonać. Pamiętnik Dolińskiego, który zachował się w Litewskim Archiwum Historycznym w Wilnie, był prowadzony od 1874 roku. Dzieli się na dwie części: część pierwsza obejmuje lata 1874–1880, czyli okres pobytu w Petersburgu, część druga czas, kiedy Doliński powrócił na Litwę, zamieszkał w Wilnie i angażował się w życie miasta. Lukę stanowią lata 1880–1892. W tym czasie miała miejsce przeprowadzka do Wilna. Wspomnienia Dolińskiego z lat 1880–1909 mają formę zapisków z jednego lub kilku dni – w pierwotnym zamyśle autora miał to być prawdopodobnie dziennik. W ostatnich latach życia pamiętnikarza liczba i obszerność wpisów wyraźnie się zmniejsza, notatki stają się niedbałe i lakoniczne (LVIA 1874–1909). W 2014 roku rękopis pamiętnika został opublikowany – z tej wersji korzystałam podczas budowania bazy danych (Doliński 2014).

W pamiętniku odnotowano 468 osób. W bazie danych określone zostały następujące rekordy: imię i nazwisko, data, miejsce wpisu (spotkania) i rodzaj relacji (kategorie analogiczne do tych z bazy korespondencji). U 43% osób pojawiających się na kartach pamiętnika kategoria relacji pozostała niezidentyfikowana (są one ujęte jako „inne”). W porównaniu z rejestrem korespondencji wyraźnie pomniejszyła się liczba węzłów występujących w relacjach rodzinnych. W przypadku listów wynosiła ona 42% wszystkich kontaktów, w pamiętniku kontakty z rodziną stanowią zaś jedynie 5,58% wszystkich relacji. Odnotować można wzrost relacji opartych na przyjaźni, które w pamiętniku stanowią blisko 29%. Okres, w którym Doliński prowadził pamiętnik⁸, był czasem jego stabilizacji finansowej i rozwoju życia na niwie towarzyskiej. Spotkania, które organizował pamiętnikarz, skupiały elity intelektualne ówczesnego Wilna. Doliński chętniej wymieniał osoby, z którymi łączyły go stosunki przyjacielskie i służbowe (6,88%). Trzeba pamiętać, że w formule dziennika autor raczej nie wspominał o „zwykłym dniu”, na uwagę zasługiwały wyjątkowe wydarzenia, podróże, nowo poznane osoby, niecodzienne spotkania. Z tego względu znikają z widnokręgu członkowie rodziny, z którymi utrzymywał bliskie stosunki (relacje korespondencyjne) podczas okresu petersburskiego. Do aktorów najczęściej wymienianych należą jego żona, córki Ludwika i Genowefa oraz krewni z Warszawy. Często odnotowywał nazwiska nowo poznanych osób, z którymi spotkania były incydentalne. Pamiętnik ujęty w analizie sieciowej pokazuje społeczne środowisko wyselekcjonowane – to, co dla piszącego było istotne w budowaniu

⁸ Ostatnie 10 lat pobytu w Petersburgu i okres wileński (1884–1909).

własnego wizerunku. Doliński ukazywał się w nim jako osoba publiczna, aktywna społecznie, prowadząca bogate życie towarzyskie. Na kartach pamiętnika nie zostały utrwalone osoby spotykane codziennie i relacje związane z prozą życia. Taka analiza również może dać asumpt do cennych wniosków, zwłaszcza jeśli ustali się korelacje między jednostkami, które aktor wymieniał. Obraz, który wyłania się z pamiętnika, pokazuje ciążenie autora ku elitom intelektualnym i finansowym.

Analiza pamiętnika pod kątem geograficznym przynosi informacje na temat mobilności autora i wpływów kręgów kulturowych. Udział aktorów z Wilna i okolic stanowi ponad 50% adnotacji. Środowisko Petersburga to nieco ponad 23% wpisów (pierwsza część pamiętnika, obejmująca osiem lat, dotyczy okresu pobytu nad Newą). Na trzecim miejscu plasuje się środowisko warszawskie (10,09%).

PODSUMOWANIE

Wykorzystanie egodokumentów w historycznych badaniach relacji międzyludzkich w układzie sieciowym stwarza nowe możliwości przed badaczami historii społecznej. Umożliwia wyciąganie wniosków o charakterze ilościowym, ale także jakościowym. Ukazanie relacji aktora w podjętej próbie obrazuje ewolucję środowiska, w którym się poruszał, wskazuje najważniejsze węzły w układzie, kierunki geograficzne migracji – rekonstruuje biografię przez pryzmat więzi. Uprawnia też do wnioskowania o poczuciu tożsamości. Doliński był bohaterem kilku obszarów kulturowych: świata ziemiańskiego, który wyrażał się w umiłowaniu domu rodzinnego i środowiska inteligencji urzędniczej; robił karierę w Rosji, był pełnym szacunku dla swych przełożonych, zorganizowanym pracownikiem administracji carskiej; środowiska polskiego i rosyjskiego. W jego życiu przeplatały się i ścierały różne systemy wartości. Analiza sieciowa pozwala ocenić, który system oddziaływał mocniej, który był trwalszy. Widzimy, że środowisko polskie, ku któremu ciążył w czasie urzędowania w Nowogrodzie i w rosyjskiej stolicy, pozostawiło intensywniejszy ślad i to na jego gruncie budował długotrwałe więzi. Doświadczenia i kontakty zawierane podczas pracy urzędowej w środowisku rosyjskim były pomocne w budowaniu statusu materialnego, ale nie zostały utrwalone w postaci utrzymania długofalowych kontaktów. Porównanie wielkości i struktury interakcji w kręgu polskim i rosyjskim pozwala na obronę tezy, że dla Dolińskiego wyjazd do Rosji był formą zarobkowej emigracji, a powrót do Wilna nieuniknioną konsekwencją utrwalanych korespondencyjnie relacji.

W rekonstrukcji biograficznej Artura Dolińskiego (Korybut 2019) zwróciłam uwagę na obszary przemilczeń – w kilku momentach życia analizowane egodo-

kumenty zdawały się milczeć. Sieć korespondencyjna w przypadku mojego bohatera pomaga w dużym stopniu wypełnić te luki. Można dostrzec i wizualnie oszacować trwałość relacji, które są niedostrzegalne podczas rekonstrukcji życiorysu. Stanowią one pomoc w analizie różnych etapów życia, również tych, w które zostały słabiej utrwalone w materiale źródłowym.

Potencjał analizy sieci społecznej przy wykorzystaniu egodokumentów dostrzegam na różnych polach. W biografistyce może on służyć rozszerzeniu perspektywy obserwacji działań i decyzji jednostki. Będzie gruntem do identyfikacji środowisk, ustalania faktów życiorysowych, odtwarzania działalności zakonspirowanej. Może posłużyć w demaskowaniu „klisz” nakładanych na jednostkowe losy zwłaszcza w przypadku rysów biograficznych postaci z pierwszego planu. Metoda ta pozwala na weryfikację zniekształceń, pośmiertnych legend bohaterów, którzy z racji sprawowanych funkcji, ról, jakie odegrali w określonym czasie, sukcesów lub porażek w ważnych momentach dziejowych, ukazywani są jednostronnie. Kręgi korespondencyjne umożliwiają ustalenie intensywności i trwałości przepływu informacji między korespondentami, ustalenie centrów i peryferii wpływów środowiskowych i kulturowych oraz ich zmienność w czasie. Metoda może posłużyć do obserwacji aktora na różnych płaszczyznach życia społecznego: zawodowego, politycznego, towarzyskiego, rodzinnego, intymnego. W przypadku autonarracji analiza sieci może pomóc w próbie samoidentyfikacji aktora. Daje możliwość ukazania relacji, które on nawiązywał i uznawał za ważne (zostały odnotowywane), zobrazowania środowiska, w którym funkcjonował, i grup, ku którym ciążył, poznania wyobrażeń o sobie oraz biegunów dążeń i aspiracji. Interakcje społeczne odnotowywane w pamiętnikach i dziennikach odkrywają fabułę losu kreowaną przez autora i pozwalają wnikać w jego psychikę.

Wykorzystanie analizy sieciowej odzwierciedla nie tylko ilościową, ale również jakościową strukturę komunikacji. Określenie pozycji aktorów w ramach sieci może być pomocne w rozważaniach na temat ewolucji społeczeństwa, barier społecznych, pozycji mniejszości narodowych i tożsamości narodowej. Kontakty nawiązywane w środowiskach polskich i rosyjskich w realiach zaboru będą ilustrowały stosunek do władzy i mogą posłużyć do wniosków dotyczących wyznawanych wartości. Badania historyków na tym obszarze bazowały na ustalaniu faktów z życia aktorów, ich udziału w organizacjach irredentystycznych, współpracy z zaborcą albo wierności konfesyjnej. Fenomen przetrwania polskości na Kresach Wschodnich, gdzie rusyfikacja przybrała najostrejsze formy, można spróbować wyjaśnić przy użyciu narzędzi SNA. Analiza kontaktów, ich rodzaju i trwałości może rzucić nowe światło na postawy Polaków w dobie zaborów.

BIBLIOGRAFIA

- Alexander, Michael, i James Danowski. 1990. „Analysis of an ancient network: Personal communication and the study of social structure in a past society.” *Social Networks* 12 (4): 313–335. doi: 10.1016/0378-8733(90)90013-Y.
- Borgatti, Stephen, Everett, Martin, i Jeffrey Johnson. 2013. *Analyzing Social Networks*. London: SAGE Publications Ltd.
- Doliński, Artur. 2014. *Między Wilnem a Petersburgiem. Pamiętniki Artura Dolińskiego*. Olsztyn: Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych UWM.
- Ewert Ulf Christian, i Stephan Selzer. 2016. *Institutions of Hanseatic Trade. Studies on the Political Economy of a Medieval*. Frankfurt am Main; New York: Peter Lang Edition.
- Herfeld, Catherine, i Malte Doehne. 2018. „Five reasons for the use of network analysis in the history of economics.” *Journal of Economic Methodology* 25 (4): 311–328.
- Jurkowski, Roman. 2001. *Ziemiaństwo polskie Kresów Północno-Wschodnich 1864–1904. Działalność społeczno-gospodarcza*. Warszawa: Przegląd Wschodni.
- Korybut-Marciniak, Maria. 2016. „Romuald Łazarowicz (1811–1878) – carski urzędnik, zakonnik, kapłan.” *Echa Przeszłości* 17: 113–138.
- Korybut-Marciniak, Maria. 2018a. „W poszukiwaniu sposobów do życia – uwarunkowania społeczno-polityczne kresowej inteligencji urzędniczej w XIX stuleciu. Przypadek Stanisława Dolińskiego.” *Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej* 19: 123–140.
- Korybut-Marciniak, Maria. 2018b. „«Widać z listów, że nas kochasz [...]». Kobiące portrety w świetle korespondencji rozproszonej rodziny kresowej (1845–1877).” *W Życie prywatne Polaków w XIX wieku. Prywatne światy zamknięte w listach*, red. J. Kita i M. Korybut-Marciniak, 127–148. Łódź–Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Korybut-Marciniak, Maria. 2019. *Światy i międzyświaty Artura Dolińskiego. Rekonstrukcja biograficzna carskiego urzędnika*. Olsztyn: Polskie Towarzystwo Historyczne.
- LVIA 1843–1854: Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas, f. 1135, inw. 20, sygn. 97, Listy I 1843–1854 A. D., kk. 671.
- LVIA 1849–1870: Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas, f. 1135, inw. 20, sygn. 99, Listy Artura Dolińskiego do Stanisława Dolińskiego, kk. 365.
- LVIA 1855–1870: Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas, f. 1135, inw. 20, sygn. 98, Listy II 1855–1870 A. D., kk. 905.
- LVIA 1874–1909: Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas, f. 1135, inw. 20, sygn. 100, Artur Doliński. Wspomnienia, kk. 365.
- LVIA 1900: Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas, f. 1135, inw. 20, sygn. 101, Registr listów sprawionych przez Artura Dolińskiego, kk. 118.
- Micińska, Magdalena. 2005. „Salony, redakcje, knajpy... Życie publiczne elit intelektualnych Warszawy po powstaniu styczniowym.” *W Życie jest wszędzie... Ruchy społeczne w Polsce i w Rosji do II wojny światowej*, red. A. Brus, 203–222. Warszawa: Neriton.
- Morrissey, Robert Michael. 2015. „Archives of Connection. ‘Whole Network’ Analysis and Social History.” *Historical Methods* 48 (2): 67–79.

- Olszek, Jan. 2020. *Podziemna sieć społeczna. Casus z dziejów konspiracji solidarnościowej*. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej.
- Prajda, Katalin. 2018. *Network and Migration in Early Renaissance Florence, 1378–1433*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Schich Maximilian, Song Chaoming, Ahn Yong Yeol, Mirsky Alexander, Martino Mauro, László Barabási Albert, i Dirk Helbing. 2014. „A network framework of cultural history.” *Science* 345: 558–562. doi: 10.1126/science.1240064.
- Sikorska-Kulesza, Jolanta 1995. *Deklasacja drobnej szlachty na Litwie i Białorusi w XIX wieku*. Warszawa: Ajaks.
- Volkov, Sergey 2016. *Vysshee chinovnichestvo Rossiyskoy imperii. Kratky slovar’*. Moskva: Universitet Dmitriya Pozharskogo.
- Wiech, Stanisław. 2002. *Społeczeństwo Królestwa Polskiego w oczach carskiej policji politycznej (1866–1896)*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego w Kielcach.
- Zasztowt, Leszek. 1997. *Kresy 1832–1864. Szkolnictwo na ziemiach litewskich i ruskich dawnej Rzeczypospolitej*. Warszawa: Instytut Historii Nauki PAN.

POTENTIAL OF SOCIAL NETWORK ANALYSIS IN EGODOCUMENT RESEARCH

SUMMARY

Social network analysis tools for the study of personal document literature have not been used until now. The article presents the results of the attempts made on it. They concern one social actor and his network of relationships – Artur Doliński (1831–1909), a Polish official from the Eastern Borderlands. Two egodocuments were used for the analysis: correspondence register and diary.

Keywords: egodokumenty, biography, social network analysis, Eastern Borderlands, social history, 19th century